

CERUZAJEGYZETEK

Szent-Györgyi Albertnél, a Nobel-díjas professzor feleségénél

Bármilyen előkelő, művelt, nagyvonalú legyen is egy férj, — a figyelmes hallgató meg tudja ítélni, hogy amikor a feleségéről beszél, a szavak mögött megbújó árnyalati különbségek tökéletes összetartozást takarnak-e, avagy esetleg csak az úriember jólneveltségéből, udvariasságából származó köteles tiszteletet mutatják... E tény leszögezése után rögtön azt írom le, milyen volt *Szent-Györgyi Albert* professzor arcának kifejezése, amikor azt mondta feleségéről, hogy „*olyan asszony ő, aki ugyanolyan mértékben szeret elbűjni a hivatalos szereplések előtt, amilyen iramban vállalja magára a tudományokban munkálkodó férj feleségének és munkatársának nem is egy, de két embert követelő szerepét...*”

Szent-Györgyi arca minden szavánál kifejező és lélekkel teli. De a fent idézett mondat alatt valamilyen lágy és meleg hullám öntötte el valami kis zavarféle is tükröződött rajta, mintha olyasmiről beszélné, amit nem szívesen foglal szavakba az ember, mert többnek, kifejezhetetlenebbnek érzi egyszerű beszélgetési témánál. Mindenesetre olyannak, amit önkénytelenül is halkabban, vagy mélyebb hangon, elfogultabban mond ki, mint bármi mást a világon. Szép pillanat az, ha ilyen arcot láthat az ember. Szép és jó érezni, hogy egy emberpár között lehetséges ilyen tiszta közönség, ilyen mély és biztonságos nyugalomra épült összetartozás, a legbensőbb síkokon is, nemcsak a megszokott keretek között.

És mikor a feleség szeméből is ugyanazt a ragyogó, derűs hékességet érzi kisugározni az ember, — újból valamilyen hálaérzés fogja el, öröm a sors iránt, hogy vannak még, igenis vannak zavartalan boldogságban együttélő emberek. Az őszinteség bátorsága árad a Szent-Györgyiné szavaiból, amikor életükről beszél, szívesen, frissen, igen jó előadó gyanánt:

— Ha visszagondolok, hogy mennyit vándoroltunk az urammal és a kislányommal, szinte el sem hiszem. *Húsz év alatt tizennégy országban éltünk* és mennyi, de mennyi városban! Az amerikai utakat már nehéz lenne elsorolni, annyi felé voltunk. De elég az is, hogy Pozsony, Prága, Berlin, Leyden, Groningen, Cambridge, Hamburg, megint Cambridge, végül itthon: Szeged... Nagyon szeretjük Szegedet. Az uram jól tud itt dolgozni, most majd még jobban tud, mert több alkalma lesz ahhoz, hogy szélesebb lehetőségek között folytassa kutatásait.

Elneveti magát, úgy folytatja:

— Nekem is biztosan több dolgom lesz, az igaz!

— Hogyan?

— Úgy, hogy több lesz az írni-válóm. Az uram diktáfonba mondja be tanulmányait, én aztán felteszem a fejemre a fejhallgatót és a fülemből húzatom az angol, német, francia szöveget, hogy leírassam neki gépen a munkákat. Hollandul

is megtanultam már a kedvéért. Mondom is sokszor, — persze tréfából — hogy nehezen kapna magának másvalakit, aki ingyen dolgozik ilyesmit őt nyelven! De ezt csak úgy mondom, mert igaziban engem is éppúgy érdekel minden, amit az uram csinál, mint őt magát. Sőt, most már a kislányunk is ezen a pályán dolgozik. Kint van a cambriidgei egyetemen... Felhívtam telefonon, amikor megtudtuk, hogy az uram megkapta a kitiüntetést. Ropant boldog volt, csak azon ijedt meg, hogy most még jobban ki kell majd tennie magáért, mert az atyja neve ezután még többre kötelezi, mint eddig!

(Meg lehet figyelni ezen az élénk játékú, feltűnően okos arcon, hogy most nem is az anya beszél, hanem a tudós munkatársa.)

— Hála Istennek, nem kell féltetni a kislányt. Nagyon emlékeztet az atyjára, kívül is, belül is.

Nelli.

Fotó Kováts.

— De, — vetem közbe, — a fényképei szerint egészen az anyja szemét örökölte. Ugyanúgy ragyog a szeme, ugyanolyan sok élet sugárik tekintetéből, ugyanaz a vidám derű és életteljesség látszik rajta!

— Igen, hiszen mindkettőnkre hasonlít. A sportolási kedvet is biztosan tőlünk örökölte. Most, az elmúlt nyáron büszkék voltunk: Nellyke, meg én megnyertük itt Szegeden a páros női teniszbajnokságot. Ketten, mi ketten! Én már régi bajnok vagyok, szeretettel és sokat játszottam mindig. De most nem nagyon bíztam a sikerben, véletlenül fáradt voltam, nem szívesen álltam ki a versenyre. De Nelly biztatott: „gyerünk neki, én majd dolgozom helyetted is, csak gyerünk neki ketten, te meg én!” És dolgozott csakugyan, igazában ő volt a győztes, nem én! Sielésben, úszásban is felveszi velünk a versenyt. Egészséges gyerek, ez a legnagyobb örömöm. Pedig a háborús évek alatt, főként a mi sok vándorlásunk közepette, nem volt könnyű ügyelni arra, hogy mindig megkapja, ami a fejlődéséhez szükséges. Németországban akkor senkinek sem volt ennyivalója.

Az uram, meg én szinte szürkék voltunk már a táplálatlanságtól, hamuszínű volt az arcunk. De máig is hálaival gondolok vissza az ottani hatóságokra, milyen nagyszerűen megszervezték a gyerekek táplálását. Nellynek mindig megkaptuk a tejadagját, meg mindent, amire szüksége volt, csak éppen sorba kellett állnom érte. De meg is látszik rajta, erős és izmos. Csak egy baj van: nagyon messze van tőlünk! Most persze állandóan azon töröm a fejemet, hogy hogyan látogathassam meg mentől gyakrabban. Hiába tudom, hogy jól érzi ott magát és jó helyen van, — az az igazság, hogy nekünk azért végtelenül hiányzik! De majd a nyáron, meg a szünidők alatt együtt leszünk megint. Nagyon szeretünk a szabadban élni, sátorozni. Sokkal jobban, mint díszhotelekben, kiöltözötten, nagyvilágiasan, — nem, azt egyikünk sem élvezi úgy, mint a nomád életet, a sportolást, a szabadságot! Az urammal is, Nellynek is, nekem is az a legnagyobb élvezet, ha levegőn lehetünk, szabadon, egészségesen!

Akármiről beszél, mindig benne van, *hozzá az uram és Nelly*. Amikor azt meséli, milyen rengeteg külföldi ismerősének küldött már magyar kézimunkát, magyar mintájú parasztmunkát, akkor is az jut eszébe, hogy éppen most írt Nelly, szeretne cambriidgei barátainak magyar paraszthímzéseket ajándékozni és sajátmagának is tartana néhány darabot, hogy mutogatni tudja az ottaniaknak. Később valamilyen témánál elmosolyodik, úgy mondja:

— Az uram kért meg rá, hát hogyan tettem volna meg!

És most ugyanúgy rebben meg a szeme, mint az uráé hűnvódott le egy nagyon rövid kis pillanatra, amikor a feleségéről beszélt. Látni, hogy ehhez az emberileg is nagyon rokonszenves asszonyhoz semmi sincs közelebb, mint ez a szó: *az uram*.

HARSÁNYI GRÉTE

Szent-Györgyi Albertné Demény Nelli.

Fotó Kováts.